“Термін “цивілізація” визначає особливий стан культури, характерний для її розвитку протягом декількох останніх тисячоліть”.

До питання давності української мови: цивілізаційний вимір

Фергад ТУРАНЛИ,
доктор історичних наук, професор кафедри загального і слов’янського мовознавства факультету гуманітарних наук Національного університету “Києво-Могилянська академія”

Тема “Давність української мови в координатах безпеки Української Держави”, обговорювана на круглому столі ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка 20 жовтня, надзвичайно актуальна та потребує пильної уваги наукової спільноти. У межах заходу відбулася змістовна, конструктивна й жвава дискусія учасників.

За підсумками обговорення ухвалено рішення про необхідність подальшого комплексного вивчення порушеної проблеми із застосуванням міждисциплінарного підходу, зосібна у її цивілізаційному вимірі, тобто як складової культурно-історичного процесу формування українського суспільства, державності та національної ідентичності. У зв’язку з цим пропонується до уваги читачів певне наукове дослідження, котре було опубліковано під назвою “Українські культурно-етнічні території: історія формування, мова, культура та державність. Філософські дискурсії = Philosophical Discoursions : науковий збірник Філософської комісії Івано-Франківського осередку Наукового товариства імені Шевченка”. Івано-Франківськ : Філософська комісія ІФО НТШ, 2025. Вип. 1 (5). С. 121–127. 156 с.

Значущість теми, що розглядається, пояснюється її розглядом в контексті передісторії формування східнослов’янських спільнот. У цьому сенсі актуальним є вивчення особливостей мезолітичного періоду, тобто Середньокам’яної доби (XV–V тис. до н. е.) історії етнічного та культурного процесу в Україні, котрий мав складний характер. У ній звернено увагу на періодизацію розвитку проблеми формування українських етнічних земель, мови, культури й державності. Підкреслюється те, що стосовно цього питання Україна посідає важливе місце на європейському географічно-історичному просторі з огляду на цивілізаційний вимір її розвитку, зосібна її мови, державності, традицій, економіки, релігії та української ментальності. *Мета дослідження* полягає в актуалізації порушеної теми, в тому числі це спроба з’ясувати етнічний компонент населення з огляду на характер виробничої діяльності людей, яка була культуровизначальною та започатковувала стійкі традиції, а також еволюцію українського етно- та глотогенезу, зокрема української державності.

Зазначимо, що дослідження історичних подій, котрі стосуються передісторії формування та розвитку українських етнічних теренів, зокрема виникнення та еволюція різноманітних культур, які мали визначальний характер у еволюції формування людності та окреслення межі етнічних територій України, її мови та державності в зазначеній період історії у цивілізаційному контексті пізнання давньої історії етно- і глотогенезу українців, котрі зі своїми особливостями є невід’ємною частиною європейської культури загалом. Стосовно цієї проблеми в дослідженнях українських учених, зокрема Ярослава Калакури, зазначається таке: “...з позиції історії можна побачити, що поняття “культура” і “цивілізація” мають різний історичний масштаб: культура супроводжує всю історію існування людського роду, починаючи з моменту зародження людської свідомості, тоді як термін “цивілізація” визначає особливий стан культури, характерний для її розвитку протягом декількох останніх тисячоліть”. Отже, такий принцип вивчення давньої історії України уможливлює об’єктивне висвітлення теми цього дослідження.

Розглядаючи зазначену проблему, в тому числі антропологічну характеристику населення України в X–V тис. до н. е. за даними археологічних студій, особливе значення має вивчення етнокультурних процесів з метою забезпечення об’єктивного розуміння давньої історії цієї країни. Адже, як наголошує український учений-археолог Л. Залізняк, для з’ясування етнічного складу населення важливо враховувати результати археологічних досліджень. Наприклад, у студії вченого щодо крем’яниці – стоянки окремих сімей господарських типів первісних мисливців, констатується, що “...відомо з етнографічних даних [про те, що] за кам’яної доби [люди] обробляли кремінь, а значить, вони були носіями культурних традицій обробки [кременю]...”, тому в зв’язку з цим необхідно вважати предмети цього виду виробництва знаряддя праці однорідними за своїм складом – крем’яними. На думку археолога, крем’яний комплекс, залишений одним із таких майстрів, найкраще характеризує на основі виявлених решток відповідних виробів окремі види життєдіяльності певної сім’ї, котра складалася з десяти людей, а можливо, й більшої кількості осіб. У таких сім’ях первісних мисливців роботу з обробки кременю виконували чоловіки сімейної громади, а “...культуровизначальними в них є, перш за все, виразні серії знарядь, які фіксують [якусь] стійку традицію, а не окремі екзотичні артефакти випадкової форми...”. Отже, зазначені факти підтверджують, що розвиток граветської культури (28–22 тис. років тому) на теренах України з огляду на її археологічну періодизацію відбувався “...з середини пізнього палеоліту й тривав до фінальнопалеолітичної доби. У той час його мікронабір почав геометризуватися. Так виникли фінальнопалеолітична оскорівська та шанкобинська культури з ранніми трапеціями та сегментами”, зазначає названий археолог. Зокрема, дослідник наголошує на участі найпізнішої граветської культури лісостепової та степової України в процесі формування кудлаївської ранньомезолітичної культури Полісся та кукрекської культури Півдня України. Варто зазначити, що розглядуваний період історії еволюції, який характеризується в тому числі розвитком людини розумної (*Homo Sapiens*), схожої на сучасний тип людини, є важливим з огляду на історію українського етнокультурного ґенезу.

Продовжуючи обмірковувати цей процес, варто згадати і про антропологічний склад фінальнопалеолітичної людяності, а саме про типологію характерних антропологічних ознак людей, що мешкали у відповідний час на зазначених теренах. Доведено, що у вказаний період історії на території Середнього Подніпров’я жили представники таких антропологічних типів: волоський (давньосередземноморський, тобто вузьколиций, грацильний – стрункий); василівський I (протоєвропеоїдний, тобто помірношироколиций, масивний) та василівський II (південноєвропеоїдний, широколиций, дуже масивний). Із цих типів волоський давньосередземноморський є ретельно дослідженим у могильнику, розташованому поблизу села Волоське у Надпоріжжі України. Цей волоський тип характеризується помітними південноєвропеоїдними особливостями (грацильністю, дуже високим і вузьким черепом з виступаючим носом тощо), а саме поховання стосується періоду фінального палеоліту в XI–VIII тис. до н. е.

Отже, вищевказані антропологічні ознаки індивіда людського роду еволюціонували разом з відповідними культурними чинниками. Зосібна маються на увазі, що: “На території України середземноморська людність культури лінійно-стрічкової кераміки та Трипілля заселила всі родючі ґрунти лісостепового Правобережжя, тоді як Полісся здавна населяли мисливці автохтони”, котрі у другій половині мезоліту активно рухалися в напрямку до Лівобережжя Дніпра і є свідченням поширення на цих теренах спочатку протоєвропеоїдного, а згодом більш масивного вовнизького антропологічного типу людей, і були визначальними у процесі формування та окреслення межі етнічних територій України упродовж фінального палеоліту та мезоліту в результаті взаємодії двох антропологічних груп людності – грацильних південних європеоїдів з масивними північними індивідами із Західної Балтії, як про це повідомляється у вищезгаданих археологічних студіях.

Продовжуючи аналіз етнокультурних процесів на теренах України, також варто зазначити, що упродовж кам’яної доби етнокультурний розвиток у кримському історично-географічному ареалі мав незрівняний характер, де розвивалися культури, так звані шанкобінська, на зміну якій прийшла мурзаккобинська, котра разом із кукрекською мали важливе значення “...у формуванні кримського неоліту – нового кам’яного віку (X – початок III ст. до н. е.) з геометричними мікролітами (дрібними кам’яними знаряддями праці) зі струганою спинкою. Однак у середовище гірських мисливців шанкобинської та мурзаккобинської культур не раз проникали носії інших культурних традицій материкової України”.

Принагідно слід наголосити, що цей перехідний період історії України відзначався зростанням продуктивності полювання внаслідок удосконалення знарядь праці: передовсім це винахід лука та стріл, збільшення чисельності населення, *процес переходу від привласнюючих до відтворювальних форм економіки*, порушення екологічного балансу тощо. Відповідна форма економіки “...розглядається в науці як аграрна, або неолітична, революція, що підготувала умови для виникнення на Землі перших цивілізацій. Саме з аграрною революцією пов’язується перехід від мезоліту до неоліту, тобто до нового кам’яного віку, початок якого на землях сучасної України припадає на 2-гу пол. VI тис. до н. е.”. Водночас зазначимо, що ці факти дозволяють вже говорити про історію формування українських етнічних територій з відповідною культурою від часів фінального палеоліту, а сам процес формування був довготривалим.

Щодо формування племінних спільнот учений-мовознавець Г. Півторак зазначив те, що в середині II тис. до н. е. відбувалося зміцнення етнічної карти Європи, зокрема згуртування споріднених племен, а “На територіях, які раніше займали племена культур шнурової кераміки, сформувалися нові племінні групи. Серед них за своєю культурою і, очевидно, етнічним складом близькими були тшинецькі племена на території сучасної Польщі та споріднені з ними комарівські племена (з регіону с. Комарів Галицького району на Івано-Франківщині)”. Мовознавець зазначає, що комарівські племена були першими слов’янськими групами, що заселяли північні землі сучасної України в II тис. до н. е., і які вірували у потойбічне життя, відправляли хліборобський культ, поклонялися сонцю.

Цю культуру замінила інша українська культура – білогрудівська, що “...була, очевидно, складовою частиною етнічної основи, на якій згодом сформувалися східні слов’яни, зосібна племена чорноліської культури, котрі досягли високого рівня економічного і культурного розвитку. У зв’язку з цим кіммерійці (IX–VIII ст. до н. е.), які жили в причорноморських степах, нападали на землі чорноліських племен, тому останні, з метою захисту своїх володінь, почали будувати фортифікаційні споруди й заснували військово-державну організацію – унію чотирьох племінних об’єднань, відомих з античних джерел під назвою “сколоти” лісостепової Наддніпрянщини. Ця подія є важливим чинником в історії розвитку української мови та державності, а під час еволюції зазначених культур “...завершилося становлення основних особливостей праслов’янської мови, які виокремили її зі складу інших

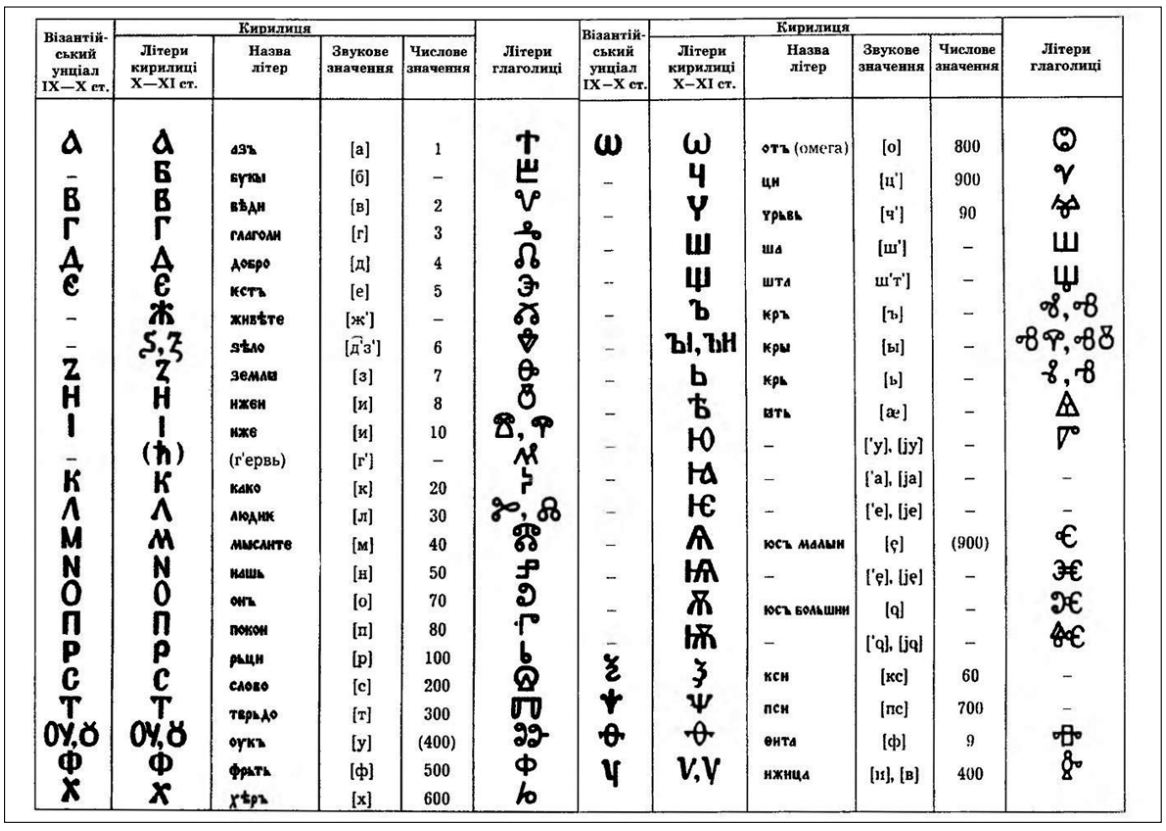

Візантійський унціал IX—X ст.	Кирилиця: Літери кирилиці X—XI ст.	Назва літер	Звукове значення	Числове значення	Літери глаголиці	Візантійський унціал IX—X ст.	Кирилиця: Літери кирилиці X—XI ст.	Назва літер	Звукове значення	Числове значення	Літери глаголиці
А	А	азъ	[а]	1	ⰰ	Ѡ	Ѡ	отъ (омега)	[о]	800	ⰾ
–	Б	буки	[б]	–	ⰱ	–	Ч	ци	[ц']	900	ⰿ
В	В	вѣди	[в]	2	ⰲ	–	Ꙋ	чрьвь	[ч']	90	ⱀ
Г	Г	глаголи	[г]	3	ⰳ	–	Ш	ша	[ш']	–	Ш
Д	Д	добро	[д]	4	ⰴ	–	Щ	шта	ш'т']	–	Щ
Є	Є	есть	[е]	5	ⰵ	–	Ъ	ер	[ъ]	–	ⰸ,ⰹ
–	Ж	живѣте	[ж']	–	ⰶ	–	Ꙑ,ЪИ	ры	[ы]	–	ⰺ,ⰻ
–	Ѕ,З	зѣло	[д͡з']	6	ⰷ	–	Ь	ерь	[ь]	–	ⰸ,ⰹ
Z	Z	земля	[з]	7	ⰸ	–	Ѣ	ять	[æ]	–	ⰼ
Н	Н	иже	[и]	8	ⰹ	–	Ю	–	['у], [jу]	–	ⰽ
І	І	иже	[и]	10	ⰺ,ⰻ	–	Ꙗ	–	['а], [jа]	–	–
–	(ѩ)	(г'ервь)	[г']	–	ⰻ	–	Ѥ	–	['е], [jе]	–	–
К	К	како	[к]	20	ⰼ	–	Ѧ	юсъ малый	[ę]	(900)	ⰾ
Л	Л	людиѥ	[л]	30	ⰽ,ⰾ	–	Ѩ	–	['ę], [jе]	–	ⰿⰾ
М	М	мысльте	[м]	40	ⰾ	–	Ѫ	юсъ большии	[ǫ]	–	ⰿⰾ
N	N	наш	[н]	50	ⰿ	–	Ѭ	–	['ǫ], [jǫ]	–	ⰿⰾ
О	О	онъ	[о]	70	ⰿ	–	Ѯ	кси	[кс]	60	–
П	П	покои	[п]	80	ⰿ	–	Ѱ	пси	[пс]	700	–
Р	Р	рьци	[р]	100	ⰿ	–	Ѳ	ѳита	[ф]	9	ⰿ
С	С	слово	[с]	200	ⰿ	–	Ѵ,V	ижица	[ꙗ], [в]	400	ⰿ
Т	Т	твердо	[т]	300	ⰿ						
ОУ,Ѹ	ОУ,Ѹ	оукъ	[у]	(400)	ⰿ						
Ф	Ф	фрьть	[ф]	500	ⰿ						
Х	Х	хѣръ	[х]	600	ⰿ						

індоєвропейських мовних систем, а також намітилися провідні тенденції подальшого мовного розвитку”.

У цьому контексті необхідно говорити про мовні зміни, які відбувалися в цей період і “...були загальнослов’янськими та поширилися в мовленні всіх слов’янських племен”. Розглядувана проблема, зокрема, є відображеною в дослідженнях знаного вченого-мовознавця В. Лучика, який наголошував на тому, що наприкінці згаданої нами чорноліської культури (VIII–VII ст. до н. е.) та на початковому етапі української державності праслов’янські племена, можливо, ще не володіли грецьким письмом; натомість вони використовували графічні знаки, схожі на грецьке письмо, а після занепаду Скіфської держави під час розвитку черняхівської культури ці праслов’янські племена користувалися відповідним піктографічним письмом.

Щодо рівня розвитку цієї культури зазначимо, що в VI ст. до н. е. саме її народ мав “...вже певну традицію розвитку грошового обігу, в чому не можна не вбачати ще одну відповідність даних про антське та склавінське суспільства, наявних у творах візантійських письменників як характеристики суспільства, яке залишило пам’ятки черняхівської культури”, котрі свідчать про високий належний рівень економічно-суспільного розвитку і, зокрема, писемності наголошував М. Брайчевський. Цей процес супроводжувався використанням певною верствою населення, зокрема в економічній галузі, грецького та латинського вокалізованого літерно-звукового письма, а згодом, як зазначав В. Лучик, відбувалося вдосконалення письмових знаків відповідно до фонетичних норм власного мовлення. В одному зі своїх наукових досліджень учений наводив як приклади слів праслов’янського походження такі як *гай, дуб, бик, окунь, земля* та ін., котрі свідчать, зокрема, про середньонаддніпрянську прабатьківщину етно- і глотогенезу українців. Продовжуючи цю думку, вчений акцентував, що новий могутній період еволюції в історії України, а саме створення впорядкованого письма, був пов’язаний з прийняттям в Україні-Русі християнства.

Підсумовуючи розгляд зазначеної теми, варто сказати, що еволюція давньоукраїнської культури, яка тривала від середини пізнього палеоліту до фінальнопалеолітичної доби, характеризується виокремленням певних ознак, що стали наслідком вдосконалення знаряддя праці. Білогрудівська культура виявилася складовою етнічної основи, на якій сформувалися спільноти східних слов’ян. Це стосується, зокрема, населення чорноліської культури з високим рівнем економічного розвитку, яке стало засновником військоводержавної організації з метою забезпечення захисту своїх володінь. А вже у процесі еволюції зазначених культур відбувалося завершення формування основних ознак праслов’янської мови. Упродовж розвитку черняхівської культури в користуванні було відповідне піктографічне письмо. Ці чинники також уможливили формування українського суспільства, окреслення меж його етнічної території, становлення державності, національної ідентичності та розвитку культури загалом.

Poeta semper tiro – це про нього

Василь ВАСИЛАШКО,
заслужений журналіст України,
член НСПУ, радник голови правління Товариства “Знання України”

5 листопада своє 80-річчя відзначив український філолог, енциклопедист, поет, публіцист, критик, перекладач, редактор, лексикограф, бібліограф, заслужений працівник культури України, відмінник освіти України, член НСПУ, лавреат Всеукраїнської премії імені Бориса Грінченка Дмитро Пилипчук. Чи не найповніше його постать відображено в біобібліографічному довіднику “Національна спілка письменників України” (К., 2023; 1008 с.) та електронній “Енциклопедії Сучасної України”.

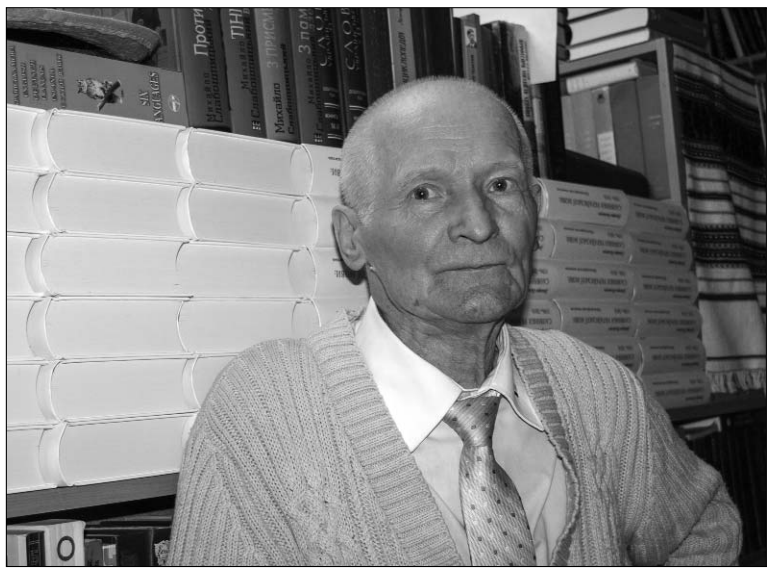

Мій друг Дмитро відзначився не лише тим, що період здобуття вищої освіти в класичному КДУ ім. Т. Г. Шевченка тривав у нього в півтора рази довше (додалися ще його “університети” в радянській армії), а й тим, що він навчається ціле життя, бо праця редактора – це постійна щоденна самоосвіта (і його улюблена приказка – Poeta semper tiro! [Поет – це завжди учень!]). У Товаристві “Знання” він зредагував сотню чи дві брошур на всі природничі й гуманітарні теми. Був редактором видавництв “Основи”, “Українська енциклопедія” імені М. П. Бажана і “Ґенеза”, помічником народних депутатів України Михайла Волинця і Дмитра Павличка.

Серед українських редакторів він один із найкращих. Його редакторська праця виявила себе в таких різноманітних сферах, як енциклопедичне книговидання, художня література, літературознавство, право, історія, філософія, релігієзнавство, соціологія, політологія, економіка, а серед видань, до яких він доклав свою руку, – “Юридична енциклопедія” в 6-ти томах, “Великий енциклопедичний юридичний словник”, “Політична історія України XX ст.” у 6-ти томах, “Політологічний енциклопедичний словник”, Мала енциклопедія “Українське козацтво”, “Європа. Історія” Нормана Дейвіса, кілька щорічників наукових праць “Правова держава” і багато-багато іншого...

У роботі над новими книгами перед редактором не раз постають зовсім несподівані виклики. Іноді доводиться відредагувати, наприклад, статтю в енциклопедії до невпізнання, коли редактор стає співавтором чи й автором нової статті. Наприклад, відкриваєш “Енциклопедію для дівчат” (2000) для старшого шкільного віку, а там – геть нові тексти про Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку, Олександра Довженка, чи таких діячів образотворчого мистецтва, як Сергій Васильківський, Микола Пимоненко, Олександр Мурашко, Бойчук і бойчукісти, Олександр Архипенко, Марія Приймаченко, Іван Марчук, чи про Національний художній музей, чи творців української музики (Семен Гулак-Артемовський, Микола Лисенко, Левко Ревуцький, Борис Лятошинський, Микола Дремлюга, Євген Станкович), і автор усіх цих текстів – редактор Дмитро Пилипчук.

Працюючи провідним науковим редактором “Юридичної енциклопедії”, Дмитро Пилипович виконував не лише редагування чергового тому, а й, за завданням видавництва та Інституту держави і права, розробляв перспективу, готуючи на майбутнє картотеку тисяч і тисяч нових статей, яких ще немає у Словнику і в першому виданні енциклопедії, але які можуть з’явитись у майбутніх її виданнях.

Головною проблематикою чи стрижнем його публіцистики я назвав би українську мову, а в ширшому розумінні – майбутнє України. Він глибоко досліджував принципи, а точніше – безпринципність національної політики в Союзі і в Україні. Він писав памфлети на пів сотні сторінок, в яких викривав національну політику тоталітаризму.

Його памфлет “Ісусоюдство: Мій нонакафіст на “Нагірну проповідь” одного компартійного пророка” (відповідь на статтю Б. Олійника “Коммутанты” в газеті “Правда” 23, 27 жовтня 1990 р.) львівська щоденна газета “Молода Галичина” друкувала протягом квітня 1991-го у восьми числах. Вельми змістовними й цінними були Дмитрові тексти проти політики асиміляції українства, російщення української освіти та українського друку, нищення української національної пам’яті, опубліковані в газетах “Літературна Україна”, “Голос України”, “Слово Просвіти”, “За вільну Україну”, “Галичина”, “Молода Галичина”, “Час/Time”, “Вечірній Київ”, журналі “Тернопіль”.

Свій протест проти путінського нападу на Україну Дмитро надіслав до багатьох зарубіжних ЗМІ, але видрукувала його лише італійська газета українців (“Українська газета”, 2014, 3 березня, під заголовком “Зупиніться, поки не пізно!”). Важливою для Пилипчука-публіциста є його книжка “Про дозу дьогтю в бочці меду: Статистика українського друку на тлі гібридної війни” (К., 2017), де автор якнайглибше, відповідально й математично конкретно досліджує ту саму антиукраїнську національну політику, що ведеться вже в незалежній Україні. Автор раз по раз зауважує ті негативні тенденції, ігнорування яких, по суті, готувало ґрунт для майбутнього повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Ця книжка містила, зокрема, десятки капітальних статистичних таблиць, що унаочнювали тези автора. Мої колеги-письменники Валерій Шевчук, Євген Дудар, Олег Чорногуз говорили тоді у своїх мережевих відгуках, що один Пилипчук працює як цілий науково-дослідний інститут.

Дмитро Пилипчук перший і чи не єдиний присвятив окрему величезну монографію “Болять мені загублені слова...” (2012; 2013) проєктові академічного тлумачного Словника української мови у двадцяти томах. Це, по суті, мегарецензія на згаданий словник, в якій автор не лише висловив сотні загальних оцінок чи конкретних критичних зауважень, а й подав (у другому виданні) понад 8 тисяч нових мовних ілюстрацій до п’яти з половиною тисяч, замало або й зовсім у Двадцятитомнику не представлених. Основне, чим переймається Пилипчук як критик СУМ-11 і СУМ-20, – це неповнота представлення в них національної мови. Дмитро Пилипчук – кваліфікований експерт-павличкознавець. Він і Олександр Деко, не змовляючись, першими називали великого поета Дмитра Павличка класиком світової літератури, не чекаючи, поки це зроблять визнані та привілейовані критики Інституту літератури НАН України та інших поважних інституцій. Любов до поезії Павличка зростала не зі схоластики, а зі знання найпотаємніших почуттів, що рухали нашим класиком: в січні 1959-го зі Львова до зимових, ще не затоплених водосховищем Гарячинців майбутній журналіст, Дмитрів брат Володимир привіз і залишив у себе, як і я (згодом чи тоді ж таки заборонену, а пізніше майже всю знищену) збірку Д. Павличка “Правда кличе!” зі знаком оклику в назві (якого часто забувають відтворювати шановні дипломовані критики). А вже згодом, через понад 40 років була причетність Д. Пилипчука до приблизно трьох з половиною десятків книг “живого класика” в галузі поезії, прози, перекладу, мемуаристики, документалістики тощо. І, нарешті, чудовий монумент класикові у вигляді “Енциклопедії Павличка” – упорядкованого Пилипчуком збірника статей “Про Дмитра Павличка” (К., 2019; 1040 с.), в якому подано 165 текстів 131-го автора з України та 20 інших країн світу.

Дмитро Пилипчук створив унікальну (світову за своїм охопленням) бібліографію паперових публікацій словників української мови за чотири сторіччя, яка: а) всемеро перевершила аналогічну бібліографію, укладену його попередниками; б) виявилася потужнішою за будь-яку іншу національну бібліографію, що описала словники інших мов Європи. У бібліографічному покажчику Д. Пилипчука “Словники української мови: 1596–2018” (К., 2020) описано 9244 публікації з 31-ї країни світу. З-поміж закордонних публікацій цей покажчик містить 544 книжкові публікації з тридцяти країн світу. Логічно, що саме Пилипчук подав вельми цінну й креативну ідею створення Центральної бібліотеки словників української мови і що саме він з початком вторгнення московської орди вивіз із Києва орієнтовно 7% паперових публікацій словників нашої мови, які він зафіксував у своїй безпрецедентній для Європи бібліографії. По завершенні війни Дмитро планує передати ці словники в омріяну бібліотеку.

Мій покійний друг, доктор філософських наук, професор, поет зі Львова, відомий освітній і громадський діяч Олег Гринів писав (журн. “Вища школа”, 2021, ч. 7–8, с. 93–100), що Пилипчук своїм бібліографічним покажчиком “Словники української мови: 1596–2018” започаткував “велику бібліографію великої мови” та увійшов до четвірки найвидатніших бібліографів України, яка, на думку філософа, має такий вигляд: Олександр Андрієвський (бібліографія українського фольклору), Федір Сарана (бібліографія Т. Шевченка), Мирослав Мороз (бібліографія І. Франка) і Дмитро Пилипчук (бібліографія словників української мови). Мовчу про невидане з фінансових причин Пилипчукове бібліометричне ревю на прецікаву тему: як українська книга почувається в бібліотеках світу, а іноземна книга – у нас. Тема – суперактуальна, але на книжку потрібні гроші. І зовсім несподіваний ракурс: на деякі поетичні тексти Пилипчука професійний композитор Олександр Яворик написав кілька пісень. Одна з них, пам’ятаю, називається, як і перша збірка віршів, “Може, то лиш мені...”

Дмитро Пилипович вважає, що головна його книга – ще попереду, і такою книгою може стати “Словник синонімів української мови” для редакторів та перекладачів, число синонімічних рядів у якому перевершить двотомний академічний “Словник синонімів української мови” учетверо.

Ще одна супердеталь: всі свої книжки Д. Пилипчук видав власним коштом. Досі це завжди робило автора оперативним і незалежним. Про Дмитра як автора не раз писав я – як земляк; писали також Дмитро Павличко, Михайло Стрельбицький, Василь Рябий, Володимир Дрозд, Роман Лубківський, Ростислав Радишевський, Василь Лизанчук, Іван Діяк, Михайло Слабошпицький, Олекса Синиченко, Анатолій Мойсієнко, Олександр Астаф’єв, Олег Гринів, Сергій Панько, Ярослав Чорногуз, Євген Пащенко, Зоряна Купчинська, Вікторія Давиденко, Леся Оленівська, Анатолій Зборовський (мій перелік, звісно, не є повним). З роси й води нашому невтомному українському талантові – Дмитрові Пилипчуку! Многая літа, друже!